

Redd Barnas innspill til ny nasjonal digitaliseringsstrategi

Vi takker for muligheten til å gi innspill til den nye nasjonale digitaliseringsstrategien.

Redd Barna er en barnerettighetsorganisasjon som arbeider for å innfri barns rettigheter i henhold til FNs barnekonvensjon. Vi arbeider blant annet for at barn skal få innfridd sin rett til informasjon, gode levekår, personvern og beskyttelse, i tråd med Barnekomiteens generelle kommentar nr. 25 [on children's rights in relation to the digital environment](#).

Barnekonvensjonens forpliktelser

Redd Barna har forventninger om at den nye nasjonale digitaliseringsstrategien bygger på barnekonvensjonens prinsipper om barnets beste, barns rett til å bli hørt, ikke-diskriminering og barns rett til liv og utvikling. Vi forventer at strategiens mål, prioriteringer og tiltak blir tuftet på barnerettighetsvurderinger, som bygger på [Barneombudets](#) standarder.

Retten til å medvirke

Vi har forventninger om at departementet involverer barn og unge selv i utformingen av strategiens mål, tiltak og prioriteringer, i tråd med barnekonvensjons artikkel 12. Dette gjelder særlig når det kommer til offentlige tjenester som direkte retter seg mot barn og ungdom, som for eksempel utdanningssektoren, men unge bør også i å medvirke i utvikling av offentlige tjenester som har en plikt til å levere tjenester til ungdom, som for eksempel Nav, skatteetaten og tjenester i helsesektoren. Vi mener unge selv må involveres i komplekse spørsmål knyttet til sporing, lagring og bruk av data både innenfor og mellom offentlige tjenester. Videre må unge involveres i spørsmål om hva som ikke bør digitaliseres, hvordan sikre god inkludering for alle. Barn bør også involveres i arbeidet med hvordan styrke sitt forbruker- og personvern, samt være med på å gi innspill til hvordan utvikle gode digitale tjenester som er tuftet på barns behov og rettigheter. Dette vil bidra til mer treffsikkert arbeid, og det vil også bidra til at strategien blir sentrert rundt barnas behov og rettigheter.

Retten til å delta digitalt

De aller fleste ungdommer har god tilgang til og mulighet til å delta digitalt, men noen ungdommer opplever begrensede muligheter til å delta. Dette fører til ulikheter blant ungdom når det gjelder tilgang til og mulighet til sosialt fellesskap, skolearbeid, offentlige tjenester, og informasjons- og samfunnsdeltakelse.

Som det framgår av Barnekomiteens generelle kommentar, kan dette både forsterke eksisterende ulikheter i samfunnet, og bidra til å skape nye ulikheter.

Redd Barna har i rapporten [Har alle ungdom mulighet til å delta digitalt? Barrierer og løsninger](#), avdekket at ungdom møter en rekke barrierer for å delta, som ikke bare knytter seg til begrenset tilgang til nett og utstyr, men også manglende oppfyllelse av krav til universell utforming og at digitale tjenester ikke er bruker- og barnevennlige. I tillegg viser rapporten at unge som ikke har tilgang til elektronisk signering ikke får tilgang til en rekke offentlige tjenester. Det rammer særlig unge som har særlig behov for og krav på en rekke offentlige tjenester, som for eksempel barn under offentlig omsorg. Rapporten viser videre at boligsituasjon og sosiale forhold kan svekke muligheter for å delta digitalt, mens sosiale ressurser blant jevnaldrende kan gjøre det enklere å nyttiggjøre seg av digitale tjenester. Manglende foreldrestøtte og negativ sosial kontroll er en reelle barrierer for digital deltakelse blant enkelte ungdom.

Den framtidige strategien må utvikle gode mål som sikrer digital inkludering, slik at tjenester blir tilrettelagt og tilpasset barnas alder, modenhet og forutsetninger for å delta. Vi viser til de øvrige barrierene i den nevnte Redd Barna-rapporten, som synliggjør behov for sammensatte tiltak for å fremme digital inkludering. Det handler ikke bare om teknologiske løsninger og digitaliseringen i seg selv.

Redd Barnas rapport og anbefalinger tar utgangspunkt i ungdom mellom 13 år og 18 år fordi barn i denne alderen har selvstendige rettigheter, uavhengig av foreldre. Når det gjelder barn under 13 år, vil foreldre i stor utstrekning ha ansvar for bruken av offentlige tjenester. Det vil derfor være viktig å rette tiltak mot foreldre, dersom de opplever barrierer for å delta digitalt. Samtidig vil de yngre barna også møte noen av de samme barrierene som ungdom, for eksempel manglende universell utforming eller trangboddhet, og det er viktig med et helhetlig perspektiv som retter seg mot de sammensatte årsakene til at barn ikke har mulighet til å delta digitalt.

Samtidig vil vi vise til [Handlingsplan for auka inkludering i eit digitalt samfunn](#), som fastslår at myndighetene har ansvar for å legge til rette for gode offentlige tjenester, både digitale og analoge, og at de som ikke bruker digitale verktøy skal ha et alternativ som for eksempel brev, telefon eller fysisk møte. Dette må også bli tatt høyde for når det gjelder barn, ungdom og familier.

Rett til beskyttelse og vern

Når det gjelder yngre barn må det balanseres mellom barns rett til å delta digitalt og barns behov for begrensninger i sin digitale deltakelse. Det må tilpasses barnas alder og modenhet. For yngre barn er en sentral del av foreldrerollen å sette restriksjoner for barnas digitale deltakelse, jfr. Helsedirektoratets anbefalinger om skjermtid og -bruk, blant [barn mellom 1 og 5 år](#) og [barn mellom 6 og 17 år](#).

Redd Barna etterlyser en barnerettslig utredning om barns beste når det gjelder hva som bør digitaliseres og hvordan, og hva som bør fortsatt være analogt for barn i skolen og på andre oppvekstarenaer. Her er det viktig å støtte seg til barnefaglig kompetanse om barns utvikling, trivsel og læring.

Det er imidlertid ikke tilstrekkelig å tilrettelegge for at foreldre og voksne rundt barna skal begrense deres tids- og skjermbruk, for at barn skal ha beskyttelse og vern. Selve plattformene som barn benytter seg av må stilles mer til ansvar og underlegges bedre regulering, slik at nettet blir en tryggere arena for barn. Medietilsynets [Barn- og medier undersøkelser](#) viser at barn, fra de er i barnehagealder, i stor grad bruker teknologigantenes plattformer til informasjonssøk, sosial kontakt og andre aktiviteter. Barna bruker plattformer som støtter seg til forretningsmodeller som profitterer på deres tid og oppmerksomhet. Samfunnsproblemer i barns digitale hverdag som blant annet adresseres av [skjermbruksutvalget](#), som overbruk, distraksjon fra læring, eksponering for skadelig innhold og reklame- og forbrukspress kan blant annet relateres til plattformenes forretningsmodell. Vi viser til Forbrukerrådets innspill som viser til nødvendige tiltak for å styrke barns forbrukervern. Dette mener vi må gis prioritet i den nye nasjonale digitaliseringsstrategien.

Barns rett til personvern

Vi viser til [personvernkomisjonens](#) utredning som viser at digitaliseringen har gått på bekostning av innbyggernes personvern, og at det er behov for en personvernpolitikk på tvers av alle sektorer. Redd Barna viser spesielt til kommisjonens arbeid med å avdekke skolens manglende kontroll over elevers persondata, og viktigheten av å iverksette tiltak i utdanningssektoren på kort og lang sikt.

Redd Barna mener det er svært problematisk at skolen i praksis er en markeds plass for barn, noe vi har beskrevet i NRK Ytringen, [Reklameskoledagen](#). I Agenda-notatet, [Digitalisering i skolen: Hvem har ansvaret for barns personvern?](#) synliggjør vi at teknologigantene har en sterk posisjon i utdanningssektoren, og at samfunnet ikke har kontroll på hvordan barns persondata spores, lagres og brukes. Vi mener at skolen ikke bør støtte seg til en digital infrastruktur og digitale læremidler som støtter seg til forretningsmodeller som profitterer på barns persondata.

Videre stiller vi kritiske spørsmål knyttet til bruk av digital læringsanalyse i utdanningssektoren, selv om de enkelte læremidlene får innbygd personvern. Dette har vi beskrevet og begrunnet i [kunnskapsdepartementets høring om digital læringsanalyse](#) og i innlegget, [Vil vi overvåke barna på skolen?](#)

Vi mener at ny digitaliseringsstrategi må sikre at barns persondata ikke kommer på avveie hos kommersielle aktører. I likhet med Forbrukerrådet forventer vi god implementering av Digital Services Act - DSA sitt forbud mot overvåkingsbasert markedsføring mot barn, og at et nasjonalt forbud mot overvåkingsbasert markedsføring utredes. Videre er det viktig å styrke tilsynene for å sikre innbyggernes personvern, slik også Amnesty og Forbrukerrådet framhever i sine innspill.

Det er problematisk at skolen bruker teknologi laget for voksne og som har forretningsmodeller som lever av brukernes tid og oppmerksomhet. Vi mener det er nødvendig og viktig å utvikle teknologi som bygger på prinsipper om barns rettigheter, i tråd med [Child Rights by design](#). Teknologi bør være laget for utdanning, og tilpasses barnets alder og modenhet. Dette vil også gi oss bedre styring og kontroll over hva slags data

som blir sporet, brukt og slettet, og som igjen legger bedre grunnlag for åpenhet og demokratisk styring av bruken av barns persondata.

Oppsummerte anbefalinger

- Barns behov og rettigheter må være styrende prinsipper for ny nasjonal digitaliseringsstrategi. Det må foretas en barnerettslig vurdering av strategiens mål, prioriteringer og tiltak, når det gjelder offentlige tjenester som retter seg mot eller leverer tjenester til, barn og ungdom.
- Involvere barn og ungdom i arbeidet med strategien i spørsmål knyttet til utvikling av offentlige (digitale) tjenester, digital inkludering og barns forbruker- og personvern.
- Iverksette tiltak mot barrierer for digital inkludering for å motvirke digitale ulikheter blant barn og unge.
- Sikre at strategien ivaretar en helhetlig personvernpolitikk på tvers av alle sektorer, i tråd med personvernkomisjonens anbefalinger. Å styrke barns personvern i skolen må gis særlig prioritet.
- Sikre en god digital infrastruktur i skolen som gir oss god kontroll og styring over barns persondata. Forby bruk av digitale læremidler i skolen som profitterer på barns persondata.
- Skolen og andre oppvekstarenaer som lager digitale løsninger bør støtte seg på en digital infrastruktur og tekniske løsninger som bygger på prinsipper om barns rettigheter, nærmere bestemt Child Rights by Design.
- Sikre god implementering av overvåkingsbasert markedsføring rettet mot barn som er varslet i EU-direktivet Digital Services Act - DSA , og styrke tilsyn slik at de har kapasitet til å følge opp regelverket. Utrede et generelt forbud mot overvåkingsbasert markedsføring.

Redd Barna vil gjerne ha en dialog med departementet i det videre arbeidet med strategien.

Redd Barna

Thale Skybak

Seksjonsleder kunnskap og nasjonal politikk

Kaja Hegg

Spesialrådgiver